

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.3.5>

NAUKOWE I METODYCZNE PODEJŚCIA DO ZARZĄDZANIA JAKOŚCIĄ KSZTAŁCENIA BAKAŁARZY Z WYCHOWANIA FIZYCZNEGO W WARUNKACH ŚRODOWISKA EDUKACYJNEGO INSTYTUCJI SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

Zhang Lian

aspirant Katedry Pedagogiki, Filologii Zagranicznej i Tłumaczeń

Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu Ekonomicznego imienia Simona Kuzneta (Charków, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-57-50-2605

27740492@qq.com

Adnotacja. Artykuł dotyczy powstania i historycznego rozwoju wychowania fizycznego, poczynając od prymitywnego społeczeństwa, w którym elementy wychowania fizycznego pojawiały się podczas naturalnych działań. W przyszłości wychowanie fizyczne stało się zorganizowaną działalnością obejmującą specjalne ćwiczenia i treningi w celu zwiększenia zdolności fizycznych i zdrowia. Współczesne wychowanie fizyczne jest ważnym elementem procesu edukacyjnego, który promuje zdrowy rozwój młodzieży i zwiększa produktywność w różnych dziedzinach życia.

Pojawienie się wychowania fizycznego przypada na początkowy etap historii społeczeństwa ludzkiego, kiedy elementy wychowania fizycznego spontanicznie pojawiły się w społeczeństwie pierwotnym. Wykonując naturalne i niezbędne czynności, takie jak żerowanie, polowanie i budowanie mieszkań, ludzie automatycznie poprawiali swoje zdolności fizyczne, takie jak siła, wytrzymałość i szybkość.

Słowa kluczowe: wychowanie fizyczne, aktywność, umiejętność, proces edukacyjny.

SCIENTIFIC-METHODICAL APPROACHES TO THE MANAGEMENT OF THE QUALITY OF TRAINING OF BACHELORS IN PHYSICAL EDUCATION IN THE CONDITIONS OF THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF A HIGHER EDUCATION INSTITUTION

Zhang Liang

Postgraduate Student at the Department of Pedagogy, Foreign Philology and Translation

Kharkiv National Semen Kuznets University of Economics (Kharkiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-57-50-2605

27740492@qq.com

Abstract. The article examines the emergence and historical development of physical education, starting with primitive society, where elements of physical education arose during natural actions. In the future, physical education became an organized activity that includes special exercises and training to improve physical abilities and health. Modern physical education is an important component of the educational process, which contributes to the healthy development of young people and increases productivity in various spheres of life.

The emergence of physical education refers to an early period in the history of human society. Elements of physical education arose in primitive society. People foraged for food, hunted, built dwellings, and during this natural, necessary activity, their physical abilities – strength, endurance, speed – spontaneously improved.

Key words: physical education, activity, skill, educational process.

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Чжан Ліан

аспірант кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу

Харківського національного економічного університету

імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-57-50-2605

27740492@qq.com

Анотація. Стаття розглядає виникнення та історичний розвиток фізичного виховання, починаючи з первісного суспільства, де елементи фізичного виховання виникали під час природних дій. У подальшому фізичне виховання стало організованою діяльністю, яка включає спеціальні вправи та тренування для підвищення фізичних здібностей та здоров'я. Сучасне фізичне виховання є важливою складовою освітнього процесу, що сприяє здоровому розвитку молоді та підвищує продуктивність в різних сферах життя.

Виникнення фізичного виховання припадає на початковий етап історії людського суспільства, коли елементи фізичного виховання спонтанно виникали у первісному суспільстві. Під час виконання природних та необхідних дій, таких як добування їжі, полювання та будівництво житла, люди автоматично покращували свої фізичні здібності, такі як сила, витривалість та швидкість.

Ключові слова: фізичне виховання, активність, вправність, освітній процес.

Вступ. З поступом часу, люди почали зауважувати, що члени племені, які ведуть активніший та рухливіший спосіб життя, виявляються сильнішими, витривалішими та більш працездатними шляхом повторення різних фізичних дій. Це призвело до усвідомлення людьми феномену вправності, який став основою для розвитку фізичного виховання. Згодом у розвинених цивілізаціях фізичне виховання стало організованою діяльністю, яка включала спеціальні вправи та тренування з метою підвищення фізичних здібностей та здоров'я. З часом, фізичне виховання стало важливою складовою сучасного освітнього процесу, оскільки воно допомагає забезпечувати здоровий розвиток молодого покоління та підвищувати їхню продуктивність в різних сферах життя.

Після розуміння ефекту вправності, людина почала імітувати рухи та дії, необхідні для своєї трудової діяльності, поза самим процесом праці. Наприклад, вона почала кидати дротик у зображення тварини. Ці рухи, що застосовувалися поза контекстом реальної праці, перетворилися на фізичні вправи. Це значно розширило сферу їх впливу на людину, особливо щодо її всебічного фізичного розвитку.

Подальший еволюційний розвиток показав, що найкращий ефект у фізичній підготовці досягається, коли людина починає займатися вправами у дитинстві або на зрілому віці, тобто, коли її готують до життя та праці задалегідь.

Таким чином, свідомість людства про феномен вправності та важливість передпрацевої підготовки людини до життя привела до встановлення зв'язку між ними. Початком появи справжнього фізичного виховання є форми організованого фізичного виховання, які виникли в Стародавній Греції як спеціальне навчання молоді військовим і спортивним вправам, але до новітньої історії вони залишалися надбанням небагатьох представників привілейованих класів чи обмежувалися рамками військового навчання.

Система фізичного виховання спирається досягнення багатьох наук. Її теоретико-методичною основою є наукові положення природних (анатомія, фізіологія, біохімія та ін.), суспільних (філософія, соціологія та ін.), педагогічних (психологія, педагогіка та ін.) наук, на основі яких дисципліна «Теорія та методика фізичного виховання» розробляє та обґрунтовує найбільш загальні закономірності фізичного виховання. Фізичне виховання здійснюється на основі обов'язкових державних програм з фізичної культури та спорту (програми для дошкільних закладів, загальноосвітньої школи, середніх та вищих навчальних закладів, армії тощо). Ці програми містять науково обґрунтовані завдання та засоби фізичного виховання, комплекси рухових умінь та навичок, що підлягають засвоєнню, перелік конкретних норм та вимог.

Програмно-нормативні основи системи фізичного виховання конкретизуються стосовно особливостей контингенту (вік, стать, рівень підготовленості, стан здоров'я) та умов основної діяльності учасників фізкультурного руху (навчання, робота на виробництві, служба в армії) у двох основних напрямках: загальнопідготовчому та спеціалізованому.

Основними напрямками фізичного виховання, які представлені у системі загальної обов'язкової освіти, є загальний підготовчий напрямок та спеціалізований напрямок.

Загальний підготовчий напрямок передбачає надання базового мінімуму всебічної фізичної підготовленості, необхідного фонду рухових умінь та навичок, які є необхідними в житті, а також доступний для кожної особи рівень різнобічного розвитку фізичних здібностей.

Спеціалізований напрямок передбачає глибоке вдосконалення у вибраній формі рухової діяльності на основі широкого загального підготовлення, з можливим досягненням високого рівня в залежності від індивідуальних здібностей. Спеціалізований напрямок може включати спортивне тренування, виробничо-прикладну фізичну підготовку або військово-прикладну фізичну підготовку.

Ці два основні напрями забезпечують послідовне оволодіння важливими рухами, розвиток фізичних, моральних та вольових якостей, а також спортивне вдосконалення людини.

У програмно-нормативних засадах фізичного виховання відображаються основні принципи, такі як всебічне сприяння гармонійному розвитку особистості, прикладна та оздоровча спрямованість.

Організаційна структура системи фізичного виховання включає державні та суспільно-самодіяльні форми організації, керівництва та управління.

За державною лінією передбачається систематичне й обов'язкове проведення фізичних занять у дошкільних закладах (ясла-садок), загальноосвітніх школах, середніх спеціальних та вищих навчальних закладах, армії та лікувально-профілактичних організаціях. Ці заняття проводяться за державними програмами, у відведений для них час згідно з розкладом і офіційним графіком під керівництвом фахівців (фізкультурних кадрів).

Контроль за організацією, проведенням та результатами фізичного виховання за державною лінією забезпечують Комітет з фізичної культури, спорту та туризму, Комітет з туризму та спорту, міські комітети з фізичної культури та спорту, а також відповідні відділи Міністерства освіти.

За суспільно-самодіяльною лінією фізичні заняття організовуються залежно від індивідуальних схильностей, здібностей та потреб у фізичному вихованні кожної особи. Основною особливістю суспільно-самодіяльної форми організації є добровільність фізкультурних занять. Тривалість занять залежить від особистої мотивації, інтересів та наявності вільного часу.

Організація фізичного виховання на суспільно-самодіяльних засадах передбачає широку залученість до занять фізичною культурою через систему добровільних спортивних товариств. Метою фізичного виховання є оптимізація фізичного розвитку та всебічне покращення фізичних якостей, що є властивими кожній людині. Для досягнення цієї мети визначається комплекс конкретних завдань, які враховують різноманітність виховання, етапи вікового розвитку, рівень підготовки та умови для досягнення бажаних результатів.

У фізичному вихованні існують дві групи завдань: завдання, спрямовані на оптимізацію фізичного розвитку людини, і освітні завдання.

- Оптимізація фізичного розвитку має на меті:
- Розвиток і покращення фізичних якостей, які є властивими кожній людині.
- Зміцнення здоров'я, загартовування організму та збереження його стану.
- Формування гармонійної статури та оптимального функціонування фізіологічних систем організму.
- Забезпечення довготривалої високої працездатності.

Освітні завдання включають:

- Формування теоретичних знань про фізичну культуру, спорт, здоровий спосіб життя та фізичну активність.
- Розвиток моторних навичок, координації рухів, гнучкості та сили.
- Виховання високих моральних цінностей, дисципліни, толерантності, волі до перемоги, спортивного духу та командної роботи.

Таким чином, фізичне виховання спрямоване на забезпечення оптимального фізичного розвитку та всебічного покращення фізичних якостей, а також на формування знань, навичок та цінностей, необхідних для здорового способу життя та активної участі в фізичних активностях.

Всебічний розвиток фізичних якостей є важливим для людини з різних причин. Ці якості можуть бути застосовані в різних сферах людської діяльності, включаючи трудові процеси і незвичайні умови середовища. Здоров'я населення вважається найбільшою цінністю, яка є передумовою для повноцінної діяльності та щасливого життя. Завдяки міцному здоров'ю та розвитку фізіологічних систем організму можна досягти високого рівня розвитку різних фізичних аспектів, таких як сила, швидкість, витривалість, спритність та гнучкість.

Виховання фізичних якостей та рухових здібностей, що сприяють удосконаленню статури та гармонійному розвитку фізіологічних функцій людини, забезпечує формування нормальних тілесних форм. Це включає корекцію недоліків статури, формування правильної постави, рівномірний розвиток м'язової маси всього тіла, підтримку оптимальної ваги за допомогою фізичних вправ і стимулювання тілесної краси. Форми тіла відображають досконалість функцій організму людини.

Серед спеціальних освітніх завдань можна виділити:

- Формування різних життєво важливих рухових умінь та навичок.
- Розвиток спортивних рухових умінь і навичок.
- Отримання базових знань науково-практичного характеру.

Фізичні якості людини можуть бути повніше і раціональніше використані, якщо вона володіє руховими навичками.

В результаті навчання рухам сприяє формуванню рухових умінь та навичок, які є життєво важливими вміннями і навичками для здійснення рухових дій в різних сферах, таких як праця, оборона, побут або спорт. Наприклад, навички плавання, катання на лижах, бігу, ходьби та стрибків мають безпосереднє прикладне значення для повсякденного життя. З іншого боку, спортивні рухові вміння і навички (у гімнастиці, фігурному катанні на ковзанах, технічні прийоми гри у футбол і т.д.) можуть мати непряму застосовність.

Формування рухових умінь і навичок розвиває у людини здатність до оволодіння будь-якими рухами, включаючи трудові. Чим більше рухових умінь і навичок володіє людина, тим легше їй освоювати нові форми рухів. Розвиток рухових умінь сприяє кращому використанню фізичних якостей і поліпшенню координації рухів, що в свою чергу сприяє більш успішній та ефективній руховій діяльності.

Таким чином, формування рухових умінь і навичок відіграє важливу роль у повному використанні фізичних якостей людини, а також сприяє розвитку її загальної рухової компетентності. Рухова освіта та тренування допомагають людині розкрити свій потенціал у руховій сфері і стати більш адаптованою та компетентною у різних життєвих ситуаціях.

Передача спеціальних фізкультурних знань та їх постійне поповнення і розширення є одними з важливих завдань фізичного виховання. Серед цих знань важливо вивчати сутність фізичної культури, її значення для особистості і суспільства, фізкультурно-гігієнічні принципи, закономірності формування рухових умінь і навичок, техніку фізичних вправ та їх застосування, а також засоби зміцнення та підтримання доброго здоров'я протягом багатьох років.

Підвищення фізкультурної грамотності людей дозволяє широко впроваджувати фізичну культуру та спорт у повсякденне життя і на робочому місці. Пропаганда фізкультурних знань відіграє важливу роль у залученні широких верств населення до фізкультурного руху (Bihunova, Fridrikh, Nikolaichuk 2020).

Загальнопедагогічні завдання фізичного виховання пов'язані з формуванням особистості людини і є особливо важливими вимогами суспільства до системи виховання. Фізичне виховання має сприяти розвитку моральних якостей, виробленню поведінки, відповідної вимогам суспільства, а також розвитку інтелектуальних та психомоторних функцій.

Високоморальна поведінка спортсмена, яку формують тренер і команда, а також наполегливість, сміливість та інші вольові якості, що розвиваються під час фізичних занять, безпосередньо відображаються в житті, у роботі, військовій та побутовій ситуаціях.

Фізичне виховання має своїм завданням формування етичних та естетичних якостей особистості, а це неможливо без злагодженого розвитку духовності та фізичності. Відповідно, фізичне виховання є ефективним інструментом для досягнення цих завдань. Загальнопедагогічні завдання фізичного виховання конкретизуються залежно від обраного напрямку фізичної культури, віку і статі осіб, які займаються.

Для досягнення мети фізичного виховання необхідно вирішити всі його завдання. Тільки тоді, коли всі завдання об'єднуються, можна гарантувати всебічний та гармонійний розвиток.

Термін «принципи» у педагогіці відноситься до найважливіших положень, що відображають закономірності виховання. Вони спрямовують діяльність педагога і сприяють досягненню поставленої мети з меншими зусиллями та часом.

Загальні принципи реалізації завдань фізичного виховання включають:

1. Принцип сприяння всебічному та гармонійному розвитку особистості.
2. Принцип зв'язку фізичного виховання з практикою (прикладністю).
3. Принцип оздоровчого спрямування.

Ці принципи називають спільними, оскільки вони поширюються на всіх працівників у сфері фізичної культури та спорту, на всі рівні системи фізичного виховання (дошкільні заклади, школи, вищі навчальні заклади тощо), а також на державні та громадські організації (Масова фізична культура та спорт вищих досягнень тощо).

Загальні принципи відображають вимоги суспільства і держави до процесу і результату фізичного виховання, а саме до того, якою має стати людина, яка займається фізичною культурою.

Принцип сприяння всебічному та гармонійному розвитку особистості розкривається через два основні положення.

1. Забезпечення єдності всіх аспектів виховання, які сприяють формуванню гармонійно розвиненої особистості. Фізичне виховання та інші форми фізичної культури потребують комплексного підходу для досягнення завдань морального, естетичного, фізичного, когнітивного та трудового виховання.

2. Комплексне використання різних факторів фізичної культури для повного загального розвитку властивих людині фізичних якостей, а також формування широкого спектру рухових умінь і навичок, необхідних у житті.

Відповідно до цього у спеціалізованих формах фізичного виховання необхідно забезпечувати єдність загальної та спеціальної фізичної підготовки.

Принцип зв'язку фізичного виховання з практикою життя, також відомий як принцип прикладності, найбільше відображає цільове призначення фізичної культури: підготувати людину до реальних життєвих ситуацій, включаючи трудову діяльність та військову службу. Цей принцип конкретизується таким чином:

1. Перевага надається засобам фізичної підготовки, які формують рухові вміння та навички, що мають безпосереднє застосування у реальному житті, за умови рівної ефективності.

2. Всі форми фізкультурної діяльності спрямовані на розширення фонду рухових умінь та навичок, а також різнобічний розвиток фізичних здібностей.

3. Культурна діяльність пов'язується з формуванням активної життєвої позиції особистості шляхом розвитку працьовитості, патріотизму та моральних якостей.

Принцип оздоровчого спрямування вимагає досягнення зміцнення та поліпшення здоров'я людини. Цей принцип передбачає:

- Визначення змісту фізичного виховання та способів його здійснення з огляду на їхню оздоровчу цінність як обов'язковий критерій.

- Планування та регулювання тренувальних навантажень залежно від статі, віку та рівня підготовленості учасників.

- Забезпечення регулярного та єдинообразного контролю здоров'я під час занять та змагань.

- Широке використання оздоровчих властивостей природи та гігієнічних факторів.

Основне призначення загальних принципів системи фізичного виховання полягає в:

- Створенні найсприятливіших умов та можливостей для досягнення мети та завдань фізичного виховання.

- Визначенні загальної спрямованості процесу фізичного виховання (всебічність, прикладність, оздоровлення).

- Встановленні основних шляхів досягнення позитивних результатів фізичного виховання та їхньої практичної реалізації.

Принципи системи фізичного виховання є взаємопов'язаними і взаємозалежними. Якщо один з принципів порушується, це може вплинути на виконання інших принципів.

Виховання в широкому сенсі означає процес і результат засвоєння та активного відтворення суспільного досвіду соціальними суб'єктами. Воно включає багатосторонню взаємодію між людьми та їхнім соціальним середовищем. Виховання в широкому значенні передбачає цілеспрямовану взаємодію всіх учасників з метою гармонійного розвитку та вирішення соціально значущих завдань (Кіщенко, Цимбал, 2018).

Виховання у вузькому сенсі є систематичною взаємодією між суб'єктами виховного процесу. Це включає діяльність вихователів, які застосовують педагогічні впливи на вихованців, а вони, у свою чергу, реагують на ці впливи залежно від своїх потреб, мотивів, життєвого досвіду та інших факторів.

Виховний процес – це цілеспрямована діяльність всіх учасників виховання, спрямована на досягнення виховних цілей і завдань. Його метою є формування соціально цінних якостей та переконань, що сприяють успішному розвитку кожної особистості.

Головна мета виховання в сучасних умовах полягає у створенні умов для формування у громадян цілісного комплексу соціально-ціннісних якостей та поглядів, що сприяють їхньому успішному розвитку.

Фізичне виховання стимулює розумовий розвиток, а здоровий стан організму є необхідною умовою для нормального розумового функціонування. Результатом занять фізичним вихованням є покращення загальної життєдіяльності організму та підвищення продуктивності в розумовій діяльності.

Таким чином, в системі фізичного виховання взаємозв'язок між розумовим та фізичним розвитком людини є важливим, а здоров'я та фізичні насаги є важливими складовими для досягнення успіху у розумовій діяльності.

Фізичне виховання і моральний розвиток людини взаємопов'язані. Це можна пояснити таким чином: належно організоване фізичне виховання сприяє формуванню позитивних моральних характеристик у людини. Під час складних тренувально-змагальних занять відбувається перевірка та формування моральних якостей молоді, їх воля стає сильнішою, а їх моральний досвід збагачується.

З іншого боку, ефективність занять фізичним вихованням залежить від рівня вихованості осіб, які займаються. Їх організованість, дисципліна, наполегливість, воля та інші характерні риси впливають на результативність уроків фізичної культури в навчальних закладах. Таким чином, через розвиток моральних якостей особистості, фізичне виховання впливає на його організованість та дисципліну.

Фізичне виховання також має зв'язок з естетичним вихованням. Під час фізичних тренувань створюються умови для естетичного розвитку. Заняття спортом сприяють формуванню гарної постави, гармонійного розвитку фізичної форми та розуміння краси та елегантності рухів. Це сприяє розвитку естетичних почуттів, смаків та уявлень, а також викликає позитивні емоції, життєрадісність та оптимізм.

Зв'язок між фізичним та естетичним вихованням базується на їхній спільній меті – формуванні розвиненої особистості. Фізична досконалість є частиною естетичного ідеалу.

Нарешті, фізичне виховання також пов'язане з трудовим вихованням. Систематичні фізичні вправи сприяють розвитку організованості, наполегливості, здатності подолати труднощі та працьовитості. Крім того, виконання різних завдань, пов'язаних з обслуговуванням, ремонтом спортивного інвентарю та іншими працювальними завданнями, сприяє формуванню елементарних навичок праці.

Результати трудового виховання впливають на формування особистісних якостей, що безпосередньо відображаються на ефективності процесу фізичного виховання.

Отже, у фізичному вихованні широко застосовуються методи загальної педагогіки, зокрема методи використання слова (словесні методи) та методи забезпечення наочності (наочні методи).

Застосування загально-педагогічних методів у фізичному вихованні залежить від змісту навчального матеріалу, дидактичних цілей, функцій, підготовки тих, хто займається, їх віку, особливостей особистості та підготовки викладача-тренера, наявності матеріально-технічної бази, можливостей її використання.

Список використаних джерел:

1. Бігунова С.А., Фрідріх А.В., Ніколайчук Г.І. Inquiry as a Key to Deeper Learning // Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 11. Том 2/ упоряд. О. Б. Петренко ; ред. кол. : Н. М. Коляда, Н. Б. Грицай, Т. С. Ціпан та ін. Рівне : РДГУ, 2020. С. 195–202
2. Кіщенко Н.Д., Цимбал Ю.О. Англійський педагогічний дискурс: класифікація методичних термінів// Освітній простір України: зб.наук.пр./ Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, державний вищий навчальний заклад. Ів.-Франківськ: Вип. 14, 2018. С. 178–183

References:

1. Bihunova S.A., Fridrikh A.V., Nikolaichuk H.I.(2020) Inquiry as a Key to Deeper Learning // Innovatyka u vykhovanni : zb. nauk. pr. Vyp. 11. Tom 2/ uporiad. O. B. Petrenko ; red. kol. : N. M. Koliada, N. B. Hrytsai, T. S. Tsipan ta in. Rivne : RDHU, pp. 195–202.[in English]
2. Kishchenko N.D. Tsymbal Yu.O.(2018) Anhliiskiy pedahohichniy dyskurs: klasyfikatsiia metodychnykh terminiv// Osvitnii prostir Ukrainy [English pedagogical discourse: classification of methodical terms // Educational space of Ukraine]: zb.nauk.pr./ Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stefanyka, derzhavnyi vyshchyi navchalnyi zaklad. Iv.-Frankivsk: Issue 14, pp. 178–183 [in Ukrainian]